

بسم الله الرحمن الرحيم

ایران و تحولات ژئواکونومی

(تحلیلی بر تعاملات بین‌المللی جمهوری اسلامی ایران در فرایندهای ژئواکونومیک)

تألیف

دکتر فاطمه هاشمی - دکتر نیک‌انوش رشنو

دفتر کتابخانه آزاد اسلامی
و ادب تهران جنوب

تهران، ۱۳۹۵

سرشناسه
عنوان و پدیدآور

مشخصات نشر

مشخصات ظاهری

شابک

قیمت

وضعیت فهرستنویسی

یادداشت

یادداشت

عنوان دیگر

موضوع

موضوع

موضوع

موضوع

موضوع

موضوع

موضوع

موضوع

موضوع

شناسه افزوده

شناسه افزوده

رده‌بندی کنگره

رده‌بندی دیویی

شماره کتابشناسی ملی

: هاشمی، فاطمه، ۱۳۳۹ -

: ایران و تحولات ژئواکونومی: تحلیلی بر تعاملات بین‌المللی جمهوری اسلامی ایران در فرآیندهای ژئواکونومیک/ تألیف فاطمه هاشمی، نی‌الله رشنو.

: تهران: دانشگاه آزاد اسلامی، واحد تهران جنوب، ۱۳۹۵.

: ۴۰۰ ص.

: ۹۷۸-۹۶۴-۱۰-۴۱۴۶-۷

: ۲۰۰۰۰۰ ریال

: فیا

: ص.خ. به انگلیسی: Iran and geoeconomical changes (Analysis of the

Interactions between Islamic republic of Iran and...

: کتابنامه: ص. [۳۸۱] - ۳۹۹.

: تحلیلی بر تعاملات بین‌المللی جمهوری اسلامی ایران در فرآیندهای ژئواکونومیک.

: ایران -- روابط خارجی

: Iran -- Foreign relations

: ایران -- روابط خارجی -- کشورهای همسایه

: Iran -- Foreign relations -- *Neighboring countries

: ایران -- سیاست و حکومت

: Iran -- Politics and government

: ایران -- جنبه‌های استراتژیکی

: Iran -- Strategic aspects

: رشنو، نی‌الله، ۱۳۴۷ -

: دانشگاه آزاد اسلامی، واحد تهران جنوب

: DSR ۱۶۵۰ / ۵۲ الف ۹۱۱

: ۲۲۷

: ۲۸۲۵۷۳

ایران و تحولات ژئواکونومی

تألیف دکتر فاطمه هاشمی - دکتر نی‌الله رشنو

ناشر: دانشگاه آزاد اسلامی - واحد تهران جنوب

رئیس انتشارات: فرشته حاجی‌زاده

طراح جلد و صفحه‌آرا: سیدمحمد شاهری لنگرودی

ناظر چاپ: بابک احمدیان

چاپ اول: ۱۳۹۵

تیراژ: ۲۰۰۰ نسخه

لیتوگرافی، چاپ و صحافی: سازمان چاپ دانشگاه آزاد اسلامی

شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۱۰-۴۱۴۶-۷ ISBN: 978-964-10-4146-7

قیمت: ۲۰۰۰۰ تومان

حق چاپ برای ناشر محفوظ است.

نشانی فروشگاه کتاب: خیابان شریعتی، بین اتوبان همت و حسینیة ارشاد، روبه‌روی شهرداری منطقه ۳،

دانشکده مدیریت و حسابداری دانشگاه آزاد اسلامی - واحد تهران جنوب، تلفن: ۲۲۸۹۵۸۵۳

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
«ن والقلم و ما یسطرون»

سخن ناشر

بی تردید تعالی علمی و فرهنگی کشور، بازتاب میزان تفکری است که فرهیختگان در مقام عمل به منصه ظهور می‌رسانند. در این بین، مهم‌تر و حساس‌تر از همه، رسالت عالمان و علم‌جویان است. این رسالت، همان‌گونه که در جهت پرورش استعدادها، فردی، با قرائت و مطالعه انجام می‌گیرد، برای پیشبرد اهداف اجتماعی و تعالی فرهنگی، با کتابت و مباحثه نیز محقق می‌شود.

از این رو، یکی از مسئولیت‌های مهم مراکز فرهنگی در کنار تعلیم و تربیت، نشر آثار علمی است. معاونت پژوهش و فناوری دانشگاه آزاد اسلامی - واحد تهران جنوب، برای ارتقای سطح علمی دانشجویان و تنویر افکار دانش‌پژوهان، به چاپ کتاب *ایران و تحولات ژئواکونومی* اقدام کرده است؛ با این امید که با استمرار فعالیت‌های انتشاراتی، بتواند گامی در راه رشد و بالندگی فرهنگی بردارد.

درک طبیعی و فضایی روابط متقابل مفهومی و کارکردی ایده‌ها و نیز پتانسیل‌های مؤثر در پویایی شرایط ژئوپلیتیکی ایران، همگام با شناختی متناسب از محورهای استراتژی جهانی، ایده‌های بس‌بار را برای تحلیل و بررسی تأثیرات متقابل مؤلفه‌های ژئوپلیتیک و ژئواکونومیک بر استراتژی اقتصادی سیاسی و روابط اقتصادی در سطح ملی این کشور فراهم آورده، که در کتاب حاضر درباره آنها بحث شده است.

پیش از هر چیز، شایسته است از عنایات ریاست محترم دانشگاه آزاد اسلامی - واحد تهران جنوب، استادان ارجمند و نیز از دست‌اندرکاران ویرایش، حروف‌چینی و چاپ کتاب، قدردانی و تشکر به عمل آید.

از صاحب‌نظران گرامی خواهشمند است با ارائه پیشنهادها، در جهت اصلاح نواقص احتمالی این کتاب و تهیه مطالب مناسب متون درسی دانشگاهی، انتشارات این واحد را یاری کنند.

امید است این اثر علمی مورد استفاده استادان و دانش‌پژوهان قرار گیرد.

و من الله التوفیق و علیه التکلان

دانشگاه آزاد اسلامی - واحد تهران جنوب

فهرست مطالب

۱۳	پیشگفتا
۱۷	فصل اول: بنیادهای نظری
۱۷	مقدمه
۱۸	الف- مبانی نظری در حوزه ژئواکونومی
۱۸	۱- ژئواکونومی
۲۱	۲- ژئواکونومی و تحول در مناسبات بین المللی
۲۴	۳- الگوها و ابزارهای نوین قدرت
۲۹	۴- اقتصاد و روابط خارجی
۳۲	۵- تعاملات اقتصادی ابزار دیپلماتیک
۳۴	۶- چالش های نوین اقتصادی
۳۸	۷- فرآیند تحولات در پازل ژئواکونومی جهانی
۴۳	ب- مبانی نظری در حوزه های جهانی شدن
۴۳	مفهوم شناسی و تبیین جهانی شدن
۴۹	جهانی شدن: «پروسه»، «پروژه»، «پدیده»
۵۱	جهانی شدن: جهانی گرایی یا جهانی سازی
۵۸	ابعاد فراگیر جهانی شدن
۷۴	ج- مبانی نظری در حوزه های ژئوپلیتیک جهانی شدن
۷۴	سیر تحول در گفتمان ژئوپلیتیک

۷۷	عوامل مؤثر ژئوپلیتیک
۷۸	قدرت و نظریه‌های ژئوپلیتیک
۸۲	ژئوپلیتیک و کشورداری
۸۶	نظام جهانی ژئوپلیتیک
۸۸	استراتژی، اهداف و ابعاد استراتژیک
۹۲	استراتژی ژئوپلیتیک
۹۳	جهت‌گیری‌های استراتژیک
۹۵	ژئوپلیتیک جهانی شدن
۹۶	پیشینه ژئوپلیتیک جهان: سده
۹۸	انحصارگرایی ژئوپلیتیکی نیست جهان
۹۹	ماهیت ژئوپلیتیکی جهانی شدن
۱۰۰	جهانی شدن و منظومه‌های ژئوپلیتیکی
۱۰۲	فرصت‌ها و چالش‌های ژئوپلیتیک جهانی شدن
۱۰۴	جهانی شدن و تحولات ژئوپلیتیکی جهان اسلام
۱۰۶	جهانی شدن و ژئوپلیتیک فن‌آوری‌های علمی (ژئوساینس جهان: شدن)
۱۰۷	بی‌نظمی‌های ژئوپلیتیکی جهانی شدن
۱۰۹	جهانی شدن، سرنوشتی ژئوپلیتیک
۱۱۳	فصل دوم: شاخص‌های ژئوپلیتیک و ژئواکونومیک ایران
۱۱۳	مقدمه
۱۱۴	الف- شاخص‌های ژئوپلیتیک ایران
۱۱۵	۱- ایران در مسیر تحولات جدید بین‌المللی
۱۱۸	۲- تحلیل عوامل ژئوپلیتیک ایران
۱۲۰	۳- مؤلفه‌ها و الزامات ژئوپلیتیک قدرت ملی ایران
۱۲۰	۳-۱- عوامل جغرافیایی افزایش قدرت ملی ایران

۱۳۱	۲-۳- عوامل جغرافیایی کاهش قدرت ملی ایران
۱۳۲	۴- مؤلفه‌ها و الزامات ژئوپلیتیک امنیت ملی ایران
۱۳۴	۵- ملاحظات ژئوپلیتیک در توسعه ملی ایران
۱۳۸	ب- شاخص‌ها و مزیت‌های ژئواکونومیک ایران
۱۳۹	۱- سیری اجمالی در تحولات اقتصادی جمهوری اسلامی ایران
۱۳۲	۲- رویکرد های اقتصادی ایران براساس نوع فعالیت (کشاورزی، صنعت، خدمات)
۱۳۴	۳- فرصت‌های بالقوه و بالفعل در اقتصاد ایران
۱۳۵	۴- چالش‌های کلان در اقتصاد ایران
۱۳۷	۵- جایگاه نفت در اقتصاد ایران
۱۳۹	ج- شاخص‌های اقتصاد تجارت: ایران، دوره دهساله ۹۴-۸۴
۱۴۴	۱- مقاصد صادراتی ایران
۱۴۵	۲- شرکای تجاری ایران
۱۴۹	۳- شرکای صادراتی ایران
۱۵۲	۴- شرکای وارداتی ایران
۱۶۸	۵- مبادلات تجاری ایران با اتحادیه اروپا طی برنامه‌های چهار و پنج توسعه
۱۷۲	فصل سوم: تحلیل فضایی روابط خارجی جمهوری اسلامی ایران
۱۷۲	مقدمه
۱۷۲	سیستم‌ها و زیرسیستم‌های روابط منطقه‌ای
۱۷۳	۱- خاورمیانه در نظام بین‌الملل
۱۷۵	۲- خلیج فارس در نظام بین‌الملل
۱۸۰	۳- منطقه خزر - قفقاز در نظام بین‌الملل
۱۸۱	۴- منطقه آسیای مرکزی در نظام بین‌الملل
۱۸۵	۵- منطقه شرق و شبه‌قاره در نظام بین‌الملل
۱۸۶	چالش‌های پایدار در سیاست و مناسبات خارجی ایران

- ۱۸۷ لرزش‌های (ژئوپلیتیکی) پیرامونی
- ۱۸۹ مرزهای فاقد کنترل
- ۱۹۰ فقدان چتر حمایت بین‌المللی
- ۱۹۶ الف) روابط سیاسی در سطوح همسایگان
- ۱۹۶ ۱- روابط و مناسبات در ضلع شمالی
- ۲۰۳ ۲- روابط و مناسبات در ضلع جنوبی
- ۲۰۶ ۳- تحولات روابط با همسایگان غربی
- ۲۱۱ ۴- تحلیل روابط با همسایگان شرقی
- ۲۱۳ ۵- مناسبات در حوزه‌های دریای پیرامونی
- ۲۱۴ ۵-۱- منطقه ژئوپلیتیکی دریای خزر
- ۲۲۶ ۵-۲- حوزه ژئوپلیتیکی خلیج فارس و تنگه هرمز
- ۲۳۴ ۶- تحلیل تحولات هیدروپلیتیک
- ۲۳۹ ب) روابط سیاسی در سطوح منطقه‌ای و جهانی
- ۲۴۰ تأثیر تحولات ژئوپلیتیکی بر نظام منطقه‌ای پیرامونی
- ۲۴۴ ایران از نگاه استراتژی امنیتی ایالات متحده آمریکا
- ۲۴۷ جایگاه ایران در طرح‌های خاورمیانه‌ای آمریکا
- ۲۵۰ ایران در فرایند تحولات استراتژیک اوراسیا
- ۲۵۲ مسائل ناشی از حضور آمریکا در حوزه‌های پیرامونی
- ۲۵۴ ژئوپلیتیک ایران و جایگاه بین‌المللی روسیه
- ۲۵۸ ایران و گسترش ناتو به شرق
- ۲۶۱ ایران و تحولات کشورهای عربی پیرامون
- ۲۶۳ تعارضات استراتژیک در منطقه‌گرایی ایران
- ۲۶۶ علل و رویکردها در مجادله هسته‌ای ایران
- ۲۷۰ ژئوپلیتیک و روابط راهبردی ایران

فصل چهارم: مناسبات اقتصادی جمهوری اسلامی ایران

۲۷۴

مقدمه

۲۷۵

۱- تحلیل فضایی تعاملات بین‌المللی ایران

۲۷۷

۲- نفت و اقتصاد سیاسی ایران

۲۸۰

۳- تحولات اقتصادی ایران از دیدگاه نهادهای جهانی

۲۸۱

۴- جایگاه اقتصادی ایران در رده‌بندی اقتصادهای باز یا بسته

۲۸۳

۵- روابط خارجی ایران و جهانی‌شدن اقتصاد

۲۹۰

۶- نگرش‌ها به جهان‌شدن در جمهوری اسلامی ایران

۲۹۲

۷- ظرفیت‌های منطقه‌ای اقتصاد ایران

۲۹۴

۸- مزیت‌های نسبی ایران در توسعه تجارت منطقه‌ای

۲۹۴

۹- مشکلات ایران در توسعه تجارت منطقه‌ای

۲۹۵

۱۰- الزامات ایران در توسعه تجارت منطقه‌ای

۲۹۶

۱۱- بلوک‌های اقتصادی و تجاری پیرامون ایران

۲۹۷

الف- سازمان همکاری شانگهای

۳۰۰

ب- سازمان همکاری اقتصادی اکو و اکوتا

۳۰۱

ج- اتحادیه ملت‌های جنوب شرقی آسیا (آسه آن)

۳۰۲

۱۲- جایگاه ایران در بلوک‌ها و معاهدات منطقه‌ای

۳۰۵

۱۳- چشم‌انداز جاری در تحولات اقتصادی ایران

۳۰۸

فصل پنجم: ایران در مسیر تحولات ژئواکونومی

۳۰۸

مقدمه

۳۰۹

۱- ظرفیت‌های بالقوه ایران در حوزه‌های تعاملات بین‌المللی

۳۱۴

۲- بنیادهای توسعه‌ای ایران در ژئواکونومی جهانی

۳۱۹

۳- ایران و توافقات تجاری بین‌المللی

۳۲۰

۱-۳- موافقت‌نامه‌های بازرگانی

- ۳۲۱ ۳-۲- تفاهمات اجلاس کمیسیون مشترک
- ۳۲۱ ۴- ایران و سازمان جهانی تجارت
- ۳۲۶ ۵- مناطق آزاد تجاری و توسعه تعاملات اقتصادی ایران
- ۳۲۹ ۶- چالش‌ها، قابلیت‌ها و ملاحظات راهبردی در توسعه مناطق آزاد تجاری
- ۳۲۹ ۱- چالش‌های توسعه‌ای
- ۳۳۰ ۲- قابلیت‌های توسعه‌ای
- ۳۳۰ ۳- اهداف توسعه‌ای مناطق آزاد در افق استراتژی توسعه ملی
- ۳۳۱ ۴- راهبردهای توسعه مناطق آزاد
- ۳۳۲ ۵- خط‌مشی‌های حراست در توسعه مناطق آزاد
- ۳۳۲ الف- در زمینه خدمات از رکنی و مالی
- ۳۳۲ ب- در زمینه جذب سرمایه‌های خارجی
- ۳۳۳ ۶- منافع مناطق آزاد در گسترش سرمایه‌گذاری‌های خارجی
- ۳۳۴ ۷- بازارچه‌های مشترک مرزی و توسعه تعاملات اقتصادی ایران
- ۳۳۶ ۸- چالش‌ها، قابلیت‌ها و ملاحظات راهبردی در توسعه بازارچه‌های مشترک مرزی
- ۳۳۶ ۸-۱- امنیت و توسعه مناطق مرزی
- ۳۳۷ ۸-۲- بازارچه‌های مرزی و توسعه مناطق مرزی
- ۳۳۸ ۸-۳- سیر تحولات در بازارچه‌های مرزی ایران
- ۳۴۳ ۹- ایران در عرصه تعاملات ژئواکونومی انرژی
- ۳۵۰ ۱۰- اهمیت خلیج فارس و خزر در ژئواکونومی انرژی
- ۳۵۳ فصل ششم: تجربیات، رویکردها و ملاحظات راهبردی ایران در تحولات ژئواکونومی
- ۳۵۳ مقدمه
- ۳۵۶ ۱- بازنمایی راهبردی تجربه تاریخی جاده ابریشم
- ۳۶۱ ۲- سیاست خارجی ایران و تحولات ژئواکونومی
- ۳۶۵ ۳- کنش‌های پایدار ژئوپلیتیک ایران در تأمین انرژی جهانی

۳۶۷	۴- رویکرد مقاومتی در اقتصاد و تعاملات بین‌المللی ایران
۳۷۰	۵- عبرت‌های جاری در تحولات ژئواکونومی
۳۷۴	۶- رویکردهای استراتژیک ایران در تحولات ژئواکونومی
۳۸۱	منابع
۳۸۱	الف- منابع فارسی
۳۸۵	ب- منابع لاتین

پیشگفتار

تحولات ده‌های اخیر در گفتمان ژئواستراتژی و گرایش‌های جهانی به سمت گفتمان ژئواکونومی، عملاً منجر به ادای نقش برتر مولفه‌های اقتصادی در عرصه مناسبات بین‌المللی و تولد تفکر ژئواکونومی گردید. با این اوضاع در واقع ژئواکونومی به اثر گذارترین عوامل یا زیربنای سیاسی، اقتصادی و جغرافیایی در تحولات بشری، منطقه‌ای و جهانی برای مطالعه و بررسی تصمیم‌گیری‌های سیاسی و رقابت قدرت‌ها در گداز این عوامل در ساختار شکل‌دهنده به ژئوپلیتیک نوین منطقه‌ای و جهانی تبدیل شده است. بنابراین یکی از مهمترین ویژگیهای عصر ژئواکونومی، اهمیت یافتن اقتصاد در عرصه تعاملات بین‌المللی است. برخلاف دوران جنگ سرد که در آن تقسیم ژئوپلیتیکی جهان عمدتاً جنبه ایدئولوژیک داشت، در گروه‌های نوین ژئوپلیتیکی جهان پس از جنگ سرد، شاخصه‌های اقتصادی مبنای بسیاری از تحولات و تئوریهای جدید در عرصه‌های تعاملات جهانی گردیده است.

در قرن بیست و یکم با توجه به رشد جمعیت و نیازهای گسترده جهان بشری و نیز غم‌ناک‌های ویژه‌ای که واحدهای سیاسی بر تامین امنیت غذایی شهروندان دارند، تغییر و تحولات اساسی در تئوریها و تعاملات جهانی حاکی از آن است که دیگر نمی‌توان عرصه‌های قدرت، نمایی و حوزه‌های نفوذ در مناطق و نواحی گوناگون را صرفاً بر پایه تصرف و یا اشغال سایر سرزمینها مورد بررسی و یا محاسبه قرار داد. بلکه رویکردهای نوین در تعاملات بین‌المللی بیانگر نقش آفرینی ویژه ابزارهای قدرت نرم بخصوص با رویکرد ژئواکونومی و نیز میزان تسلط بر گلوگاههای اقتصادی و بازارهای عرضه و تامین نیازهای عمومی در تعیین حوزه‌های نفوذ بین‌المللی است. این دیدگاه در محاسبات و تحلیل‌های نوین ژئوپلیتیکی و ژئواکونومیکی از اولویت و جایگاه خاصی برخوردار شده است. این شرایط بیانگر رابطه‌ای پویا، تنگاتنگ و دوسویه میان سیاست و فضا است، به

گونه ای که پیگیری هر سیاستی تظاهرات فضایی خاص خود را داشته و هر فضایی نیز سیاستهای خاص خود را طلب می کند.

درچنین شرایطی، کشور ایران با واقع شدن در یکی از حساس ترین موقعیت های ژئوپلیتیکی جهان و بهره مندی آن از کارکردهای گوناگون مناطق ژئواکونومیک پیرامونی، به یکی از پر جاذبه ترین کانونها در تعاملات منطقه ای و جهانی تبدیل شده است. این موقعیت نه تنها باعث تأثیرگذاری ایران بر فرآیندهای ژئواکونومی جهانی و منطقه ای موجود، بلکه با ایجاد اثراتی عمیق بر مجموعه تعاملات سیاسی، اقتصادی و امنیتی ایران در ابعاد ملی و منطقه ای، کارکردهای گوناگون مناطق پیرامونی می تواند مسائل داخلی ایران را نیز تحت تأثیر خود قرار دهد. ایران با لحاظ تعدد همسایگان (تعداد ۱۵ کشور و ۹ دولت خودمختار) عملاً در حوزه های روابط بین المللی از یک موقعیت لولایی بهره مند است. بگونه ای که همزمان باید از آمادگی لازم برای انجام تعاملات گوناگون در تعداد ۲۴ دروازه برخوردار باشد. مطلوبیت این موقعیت برای توسعه و گسترش ابعاد متعدد منافع ملی و بین المللی ایران به نحوی است که ضمن لزوم بهره مندی از این دست جامع پایدار، اگر در استراتژی بلند مدت توسعه ملی این کشور بر موضوع نقش آفرینی در حوزه خدمات پایدار بین المللی و گسترش بخشهای ترانزیتی و شبکه راههای ارتباط خارجی بعنوان یک محور اساسی، تمرکز عملی صورت گیرد، ایران می تواند تامین کننده نیازهای تجاری و روابط بازرگانی برای بیش از یک میلیارد نفر از جمعیت ساکن در قاره های اروپا، آسیا، شمال آفریقا و شرق دور باشد. موقعیت ایران در نظام جهانی و منطقه ای و همچنین کنشها و روابط متقابل آن با قطبهای قدرت جهانی و مناطق ژئوپلیتیکی، دائماً مسائل جدیدی را می آفریند که مجموعاً زمینه بسیار مناسبی را برای مطالعه عوامل پویا و متحول بخصوص در حوزه های ژئواکونومیک، فراهم نموده است.

پس از آنجایی که اثرگذاری مؤلفه های قدرت ملی در سیاست خارجی مستلزم نقش آفرینی متناسب با ژئوپلیتیک و نیز هماهنگی میان جنبه های نرم افزاری با دیپلماسی و روابط بین المللی است، لذا عدم توجه عملی به این مهم در ادوار تحولات بین المللی سبب شده تا کشور ایران همواره ضمن فقدان جایگاه متناسب در صف بندی های نظام بین الملل، با رشد روزافزون هزینه ها در ابعاد داخلی و خارجی مواجه گردد.

بنا بر این درک طبیعی و فضایی روابط متقابل مفهومی و کارکردی پدیده‌های مؤثر در این جایگاه با تحلیلی از محورهای استراتژی جهانی بر بستر مؤلفه‌های سیاسی، اقتصادی و جغرافیایی کشور ایران، زمینه مناسبی را برای تبیین تأثیرات متقابل مولفه‌های ژئوپلیتیکی و ژئواکونومیک بر استراتژی اقتصاد سیاسی و روابط اقتصادی این کشور فراهم نموده است تا بعنوان یک فرایند علمی در این کتاب مورد کنکاش قرار گیرد.

کتاب «ایران و تحولات ژئواکونومی» ضمن تأکید بر تحلیل بنیادهای مؤثر در حوزه‌های مناسبات و روابط اقتصادی و ژئواکونومیک جمهوری اسلامی ایران در فرایندهای جهانی شدن، به تحلیل و بررسی تأثیرات متقابل میان عوامل ژئوپلیتیکی، ژئواکونومیکی و مولفه‌های تأثیرگذار اقتصاد سیاسی و روابط اقتصادی و تجاری ایران در حوضه‌های جاری از تعاملات ژئواکونومی جهانی پرداخته است.

این کتاب در شش فصل و با عناوین و موضوعاتی پیوسته تالیف و تنظیم شده است. فصل اول این کتاب با عنوان «بنیادهای نظری» بر سه سطح بر تحلیل و تبیین مفاهیم ژئواکونومی، جهانی شدن و ژئوپلیتیک جهانی شدن متمرکز گردیده است. فصل دوم با عنوان «شاخص‌های ژئوپلیتیک و ژئواکونومیک ایران» در سه حوزه ژئوپلیتیکی، ژئواکونومیک و مناسبات اقتصادی و تجاری، به تشریح و تحلیل ویژگیها و شاخص‌های مربوطه در ایران اختصاص یافته است. فصل سوم با عنوان «تحلیل فضایی روابط و مناسبات سیاسی جمهوری اسلامی ایران» به تعریف و تبیین حوزه‌های روابط محیطی و پیرامونی ایران پرداخته است. در فصل چهارم با موضوع «تحلیل فضایی مناسبات اقتصادی جمهوری اسلامی ایران» بررسی و تبیین شرایط فضایی و محیطی حاکم بر فرایند روابط تجاری و پیوندهای اقتصاد سیاسی ایران مورد تأکید قرار گرفته است. فصل پنجم به «بسترهای حضور ایران در فرایند ژئواکونومی جهانی» پرداخته است که در آن شرایط کلی حاکم بر وضعیت کنونی و نیز تدابیر جاری در تعاملات اقتصادی و اقتصاد خارجی کشور مورد بررسی قرار گرفته است. در فصل ششم با عنوان «رویکردها و ملاحظات راهبردی ایران در تحولات ژئواکونومی» تحلیل و بررسی نگرشهای راهبردی در ارتباط با ظرفیتهای ویژه جغرافیایی، اقتصادی و

سیاسی کشور جهت دستیابی به توفیقات مطلوب در تعاملات اقتصاد جهانی جمهوری اسلامی ایران مورد تاکید قرار گرفته اند.

با این همه، ضمن تشکر از همکاریهای صمیمانه ریاست محترم و معاونت پژوهشی دانشگاه آزاد اسلامی واحد جنوب تهران و نیز همکاران محترم در واحد انتشارات آن دانشگاه که در چاپ و نشر این اثر علمی-پژوهشی، مساعدتی ویژه را مبذول فرمودند، هرگونه بازبینی و اقدام تکمیلی درمباحث و مطالب این کتاب نیازمند اظهار نظر صمیمانه صاحب نظران و علاقه مندان به این موضوع بوده تا در تجدید چاپ آن، مورد بهره برداری لازم قرارگیرد.

دکتر فاطمه هاشمی رفسنجانی - دکتر نبی الله رشنو